

Czigány Dezső (1883-1938)

Csendélet Napóleon-képpel,
1912-1913 körül

Olaj, vászon, 61x72 cm
Jelezve jobbra fent: Czigány

Kikiáltási ár: 3 500 000 Ft

Czigány Dezső csendéletfestészete 1911-1913 között

Czigány Dezső először 1904-1906 között tartózkodott huzamosabb ideig Párizsban. Paul Cézanne művészetével való megismerkedése után, számára a csendélet is az öndefiníció éppoly fontos eszközévé vált, mint az önarckép. Festészetének legihletettebb darabjai között számos, ebben a műfajban alkotott mű található. Először 1911-ben állította ki három csendéletét a Nyolcak tagjaként, majd a következő évben újabb kettőt mutatott be a Műcsarnok tavaszi tárlatán. 1912-re, a fauve-ok művészetének eredményeit kamatoztató korábbi képeihez viszonyítva festészetében bizonyos mértékű lehiggadás tapasztalható. Ezt jelzi a hivatalos művészet berkeibe való visszatérése, és ezt mutatják ekkori művei is. Cézanne festészetének meghatározó voltát és értékeit ekkor már egyre szélesedő körben ismerték el Magyarországon is. Ennek következtében kerülhetett sor Czigány egyik – a francia mester nyomdokain haladó – *Csendélet-ének* (1911-1912 körül, MNG) állami megvásárlására 1912-ben. Cézanne a színek finom modulációjával és szűrt fény alkalmazásával érte el, hogy tájai és csendéletei nem légüres térben, hanem az őket körülölelő atmoszférával együtt jelennek meg. Czigány 1912-1913 körüli csendéletein érhető tetten legnyilvánvalóbban e cézanne-i módszer alkalmazása. A tárgyalt képünkhöz legközelebbi analógia is a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében található (*Csendélet*, 1912-1913 körül, MNG).

A „kép a képben” motívum Czigány festészetében

A „kép a képben” a festészet történetének egyik legáltalánosabb és számtalan megközelítési lehetőséget magában rejtő motívuma, mely a „valóság és illúzió” örök ellentétének problematikájáig vezet. E motívum által a valóság különböző rétegeit, szintjeit lehet érzékelteni egy műalkotáson belül. Czigányt 1907 körül kezdi foglalkoztatni e kérdéskör, melyre különböző válaszokat ad élete folyamán. Az itt bemutatott *Csendéletén* a műfaj szokásos kellékei mögött két további kép jelenik meg. A csendélet tárgyai valóságosabbak mint a mögöttük látható „festmények”, tehát az önálló létezés magasabb szintjén állnak.

A tényleges képkeret itt azáltal válik ablakká egy másik valóságra, hogy a kép terébe egy további, festett képkeret is metsződik. A barokk festészet illúziókelte szándéka él tovább e műfogsban, mely lehetőséget nyújt a festészet határainak a valóság felé feszítésére. Az ábrázolás realitásfoka ily módon túlnő azon, amellyel a festő konvencionálisan rendelkezik, túlmutat azon, ami festői eszközökkel elérhető.

Kísérlet a Csendéleten megjelenő Napóleon-ábrázolás megfejtésére

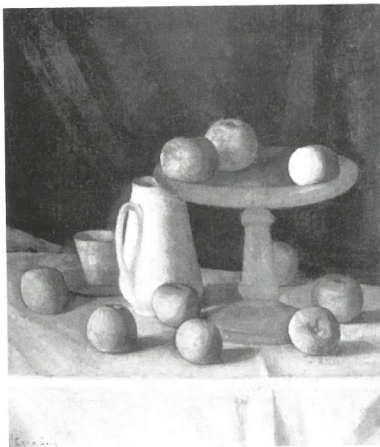
Czigány itt bemutatott művének háttérében egy kisebb méretű, holland vagy flamand jellegű férfiportré és Bonaparte Napóleon ábrázolása látható. A fehér lován pózoló hódító képmásának Czigány tulajdonában lévő példánya, a paszpartú tanúsága szerint színes rajz, vagy metszet lehetett. Arra nézve, hogy Czigány festett-e Napóleonról képet, nincs adatunk.

1912-ben mutatták be Budapesten *A halál gyűrűje* című filmet, melynek szövegekönyvét Anatole France írta. A nagyívű történelmi tabló keretébe foglalt melodráma Napóleon egyiptomi hadjáratától a századfordulóig követte egy múmiáról leloptott, rontást hozó gyűrű és az ezzel kapcsolatba kerülők sorsát.

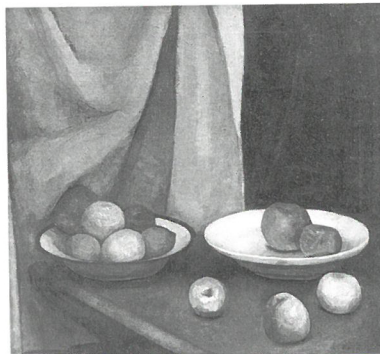
A mozi darab nagy közönségsikere is egyik oka lehetett Czigány szokatlan téma-választásának, aki Anatole France írásművei iránti csodálatáról a következőket nyilatkozta 1937-ben: „...Anatole France [és Freud] hatásából származtatom élet- vagy világszemléletemet, amelynek eredménye, hogy önmagammal valahogy békében és az étellel szemben megnyugodva állok.”

Bár France tervezett Napóleon-könyve nem készült el, több regényében is foglalkozott az egyszerű katonából lett császár ellentmondásos figurájával. Czigány vonzódása az öntörvényű, történelemformáló egyéniségek iránt közismert. Példaként utalhatunk Savonarola szerepében ábrázolt önarcképeire. A *Csendéletén* kiemelt jelentőséggel bíró Napóleon-ábrázolás megfejtéséhez csak lappangó vagy megsemmisült levelezéséből kaphatnánk felvilágosítást.

Rum Attila

Czigány Dezső: *Asztali csendélet almákkal*, 1912-1913 körül. Olaj, vászon, 58x31 cm, Jelezve balra lent: Czigány. MNG. tulajdona

Czigány Dezső: *Csendélet*, 1911-1912 körül. Olaj, vászon, 55x61 cm, Jelezve jobbra lent: Czigány MNG. tulajdona

